

Hoe motiveren we jongeren
gebruik te maken van het
recht op onderwijs?

Een verkenning van succesvolle aanpakken

Inhoud

De aanleiding	3
Leerbezoeken	5
Inhoudelijke opbrengsten	6
Procesmatige opbrengsten	7
Leerbezoek aan Arbeid Training Centrum Gooi en Vechtstreek	8
Leerbezoek 2 aan Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre	10
Leerbezoek 3 aan Kredietbank West-Brabant	12

De aanleiding

In het regeerakkoord Vertrouwen in de toekomst spreekt het kabinet haar voornemen uit om de leeftijd voor kwalificatieplicht te verhogen naar 21 jaar. Dit voornemen wordt op dit moment verder uitgewerkt. Aangezien deze vereiste wetswijziging tijd vraagt, besloten OCW en Ingrado in de tussentijd niet stil te zitten. Zij namen het initiatief om samen met scholen en gemeenten te verkennen welke mogelijkheden er zijn, binnen de kaders van de huidige wet- en regelgeving, om jongeren van 18 tot 21 jaar die niet naar school gaan en niet werken, (alsnog) een startkwalificatie te laten behalen of te komen tot duurzame participatie.

Dit sluit aan bij de behoeften in de regio's. Zij zoeken naar (nieuwe) handvatten om voortijdig schoolverlaten onder jongeren tussen de 18 en 21 jaar terug te dringen, juist omdat veel jongeren na hun 18e uitvallen. Op dit moment bestaat het overgrote deel van voortijdig schoolverlaters uit jongvolwassenen.

Jongeren tussen de 16 en 18 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald zijn kwalificatieplichtig. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger).

Op 27 september 2018 organiseerden OCW en Ingrado een startbijeenkomst over het kwalificatierecht voor RMC's, scholen en gemeenten. De startbijeenkomst zorgde voor veel energie en verbinding tussen zo'n 80 professionals, waarin de focus lag op oplossingsrichtingen om jongeren van 18 tot 21 jaar te motiveren tot het volgen van onderwijs.

- **27 september 2018:** Startbijeenkomst over kwalificatierecht met ongeveer 80 professionals.
- **27 november 2018:** Ontwerpsessie met 10 professionals om thema's die er toe doen om jongeren te motiveren verder uit te werken.
- **26 juni 2019:** Leerbezoek 1. Arbeid Training Centrum Gooi en Vechtstreek
- **23 september 2019:** Leerbezoek 2. Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden Gelre
- **30 september 2019:** Leerbezoek 3. Kredietbank West-Brabant

Twee maanden later heeft een kleinere groep deelnemers nagedacht over een passend vervolg. Hier is het idee ontstaan om leerbezoeken te organiseren om met en van elkaar te leren van succesvolle projecten, rondom drie inhoudelijke thema's:

1. Innovatieve benadering van jongeren
2. De verruimde RMC-aanpak
3. Wegnemen van financiële barrières voor jongeren

Er hebben drie leerbezoeken plaatsgevonden waar zestig professionals aan hebben deelgenomen. In dit document staan de belangrijkste inhoudelijke en procesmatige opbrengsten beschreven van de leerbezoeken.

Leerbezoeken

De voornaamste doelstelling van de leerbezoeken is om in het land uitwisseling te creëren en te leren van elkaars ervaringen en expertise. Centraal daarbij staat de concrete aanpak van drie succesvolle projecten om jongeren te laten leren of duurzaam te laten participeren. Dit sluit goed aan bij de behoefte die leeft bij RMC's en ketenpartners om met elkaar wijzer te worden en verruimende oplossingen te vinden.

Ieder leerbezoek bestaat uit vier stappen:

1. **Verkennen:** de ontvangende partij vertelt over het project, nodigt betrokkenen uit om mee in gesprek te gaan en laat deelnemers een ervaring op doen.
2. **Onderzoeken:** De deelnemers verdiepen zich in het project op waarderend-onderzoekende wijze. Wat draagt bij aan het succes, hoe zijn knelpunten overwonnen en welke oplossingen zijn bedacht.
3. **Meedenken:** de ontvangende partij brengt een prangend vraagstuk in dat op dat moment nog speelt in het project of in de regio. De deelnemers denken hierover mee en worden uitgedaagd tot creatieve oplossingen te komen.
4. **Creëren:** iedere deelnemer is naar het leerbezoek gekomen met een eigen casus. Deelnemers helpen elkaar hier een stap verder op, op basis van alle input van de middag. Deelnemers gaan de deur uit met meerdere ideeën en een concreet voornemen voor hun eigen casus in hun eigen regio.

Het werkboekje dat gebruikt is tijdens de leerbezoeken is te [downloaden via deze link](#).

Inhoudelijke opbrengsten

Als we kijken naar de onderliggende succesfactoren van de drie bezochte projecten zijn er een aantal gemene delers te benoemen:

1. Wat betreft de kwaliteiten van belangrijke betrokkenen bij het project

- Persoonlijke aandacht aan jongeren, oprechte interesse en een luisterend oor bieden.
- Uitgaan van wat een jongere wél kan en daarop maatwerk bieden.
- Beschikbaar zijn voor jongeren en zowel geduldig als vasthoudend blijven.
- Proactief interesse tonen en contact opnemen.
- Creativiteit inzetten en lef tonen om nieuwe aanpakken uit te proberen.
- Veel positieve energie naar de jongere toe houden, en blijven kijken naar de mogelijkheden en kansen.

2. Wat betreft sleutelacties en interventies die de betrokkenen gedurende de aanpak of het project hebben ingezet

- Succeservaringen creëren voor de jongeren. Dat betekent dat je goed moet kunnen aansluiten bij het vermogen van een jongere zodat hij of zij kleine stapjes vooruit kan zetten. Kleine successen dragen bij aan de motivatie.
- Gewoon doen en ervaringen gaan creëren, en zeker niet alleen praten.
- Netwerk van de jongeren betrekken en activeren.
- In kaart brengen hoe de regio eruit ziet en welke mogelijkheden dat de jongere biedt.
- Breed naar mogelijkheden kijken: werk, school of dagbesteding, zodat ze weer mee gaan doen en van daaruit een volgende stap kunnen maken.

3. Wat betreft de organisatie, cultuur of contextkenmerken waarin de aanpak of het project tot een succes is gekomen

- Tijd en ruimte nemen als team om vanuit aandacht en gezamenlijke visie met elkaar te werken.
- Geen tijdsdruk ervaren als je met jongeren werkt.
- Betrokkenheid van collega's in elkaars werk.
- Buiten eigen kaders en professie denken.
- Elkaar als collega's en ketenpartners goed kennen en investeren in een goede werkrelatie.

Procesmatige opbrengsten

Wat hebben de leerbezoeken opgeleverd voor de professionals uit het veld die deel hebben genomen en de ontvangende partij?

- 1. Een krachtig leerproces.** Een van de belangrijkste opbrengsten van de leerbezoeken is dat alle deelnemers, die elkaar niet kenden, snel met elkaar tot leren kwamen. De factoren die hier aan hebben bijgedragen zijn:
 - Het betrof relevante thema's waar de deelnemer nieuwsgierig naar waren en specifiek voor hebben gekozen;
 - Het waarderend perspectief dat consistent werd toegepast gedurende het leerbezoek zorgde voor een constructieve houding en gespreksvoering bij de deelnemers en de ontvangende partij;
 - Door de kennismakingsoefening en duidelijke opbouw van het leerproces (de vier stappen) gedurende de middag, bracht veiligheid. Werken in kleine groepen maakte dat mensen zich makkelijk uitten en door de diverse werkvormen ontstond er veel interactie.
 - Een goede voorbereiding door de ontvangende partij, zowel wat betreft de inhoud die zij brachten als het vraagstuk dat zij hebben voorgelegd aan de deelnemers, zorgde voor hoge kwaliteit op inhoud.
 - Een procesbegeleider die zorgdroeg voor het doorlopen van de vier stappen in het leerproces, voor een hoog tempo, focus en energieke uitwisseling.

Reacties van deelnemers: "Actief met elkaar aan de slag, de tijd vliegt, je verveelt je geen minuut, je doet nieuwe ideeën op, fijne werkvorm, het tempo blijft er in zitten, origineel".

- 2. Elkaars werkpraktijk beter leren kennen**

“

Met elkaar in gesprek gaan over verschillende aanpakken om jongeren te motiveren vanuit verschillende invalshoeken vond ik zeer waardevol. Dat maakt ook dat het in de toekomst makkelijker wordt om elkaar als professionals beter te vinden, open gesprekken te voeren en elkaar op te zoeken”.

- 3. Nieuwe waardevolle contacten in het werkveld**

“

We merken dat ons netwerk uitgebreid is na het leerbezoek. Ik kom op landelijke en regionale bijeenkomsten mensen tegen die ook bij het leerbezoek waren. Dat maakt het makkelijker om de gesprekken voor te zetten en verder te bouwen aan nieuwe oplossingen voor jongeren.”

“

Er is binnen gemeentes ook intern veel in verandering en het is belangrijk dat het contact blijft bestaan ook als er nieuwe betrokkenen in het speelveld komen. Blijven investeren in de relatie en die verstevigen is voor ons belangrijker geworden, zeker omdat we elkaar nodig hebben om deze jongeren goed te kunnen helpen.”

4. Professionele ontwikkeling

“ *Het leerbezoek nodigde uit om met en van elkaar te leren. Zelf word ik altijd gevoed als ik ook andere aanpakken hoor die professionals inzetten die goed werken. Ik neem daar vaak ideeën uit mee en het levert mij dan ook professionele groei op.*”

De ontvangende partijen noemden nog twee aanvullende opbrengsten:

5. Bevestiging en waardering door andere professionals over onze aanpak

“ *We werden er nog bewuster van dat we betekenisvol werk doen. Dat geeft hernieuwde energie om de trajecten door te blijven ontwikkelen met en voor de jongeren.*”

“ *De reacties die we terug kregen over onze aanpak waren erg positief. Dit sterkt ons in het gevoel dat we met het goede bezig zijn voor onze doelgroep! Het was leuk om ons verhaal te vertellen en om daar met mensen uit andere regio's over in gesprek te gaan. En gelukkig was er overlap met wat er elders gebeurt in het land, dat lijkt mij positief!*”

6. Verdieping van het begrip voor onze jongeren

“ *Het heeft ons veel opgeleverd om onze jongeren te betrekken bij de leerbezoeken. Dat zorgde ook voor wederzijds leren tussen ons en de jongeren. Het leerbezoek is voor ons een moment geweest om nog meer over hun verhalen te horen en hoe ze het traject bij ons tot nu toe ervaren. Je hoort toch weer nieuwe dingen als deze jongeren over hun ervaring spreken tegen andere professionals. Ook de jongeren konden op deze manier weer eens stil staan wat ze in ons traject geleerd hebben en welke stappen ze hebben gezet.*”

Wat hebben de leerbezoeken OCW en Ingrado gebracht?

Voor Ingrado zit de opbrengst er met name in dat er ervaring is opgedaan met een nieuwe manier van leren en kennisuitwisseling, die ook in andere settings en rondom andere relevante thema's ingezet kunnen worden. Daarmee heeft zij de rol van kenniscentrum verder uitgebouwd.

Voor zowel Ingrado als OCW hebben de leerbezoeken meer inzicht gegeven in hoe de bezochte organisaties erin slagen jongeren te laten participeren via de aanvliegroute van het kwalificatierecht. Daarnaast zijn de overkoepelende succesfactoren uit de drie leerbezoeken waardevol om breder te delen in het veld. De leerbezoeken bevestigden dat een brede blik op de positie van een jongere en een integrale aanpak het meest opleveren. Daarnaast blijft een motivationele aanpak met voldoende persoonlijke aandacht onmisbaar om deze jongeren verder te brengen.

Nieuwsgierig naar de beschreven projecten?

Neem contact op met:

- Maaïke de Jager van ATC Gooi en Vecht-streek: maaïke@atcgooienvechtstreek.nl
- Marith Berntsen van RBL Midden-Gelre: Marith.Berntsen@rblmidden-gelre.nl
- Alexander Duijs van Kredietbank West-Brabant: a.l.duijs@breda.nl

Nieuwsgierig naar de procesaanpak van de leerbezoeken en de gebruikte werkvormen?

Neem contact op met:

- Ans Machielse: a.machielse@ingrado.nl of
- Arjan Uwland: a.uwland@minocw.nl

Leerbezoek 1 aan Arbeid Training Centrum Gooi en Vechtstreek

Thema: Innovatieve benadering van jongeren

Sinds 2010 levert het Arbeid Training Centrum (ATC) Gooi en Vechtstreek diensten op het gebied van re-integratie en zorg, gecontracteerd vanuit WMO en de Jeugdwet. Omdat ATC Gooi en Vechtstreek relatief kleinschalig opereert, kan zij iedereen de persoonlijke aandacht geven die nodig is om een eigen plek te vinden in de maatschappij.

Maaïke Jager, zorgconsulent van het ATC, vertelt: "Met ons project Rebound begeleiden we leerplichtige jongeren vanaf 16 jaar die uitgevallen zijn weer terug naar school. Bij ATC krijgen jongeren een oefenwerkplek aangeboden zodat zij structuur krijgen in hun dag en kunnen oefenen met werken. Tijdens het traject werken de jongeren in een veilige omgeving aan zichzelf en hun werknemersvaardigheden. Ze krijgen intensieve begeleiding zodat ze leren om te gaan met hun problemen en beter in hun vel gaan zitten. In principe duurt deze periode 12 weken (met mogelijkheid tot verlengen), waarna de jongere weer terugkeert naar school of naar een betaalde werkplek.

Daarnaast richten we ons ook op jongvolwassenen tussen de 18 en 27 jaar met psychosociale problemen, die voortijdig zijn uitgevallen op school. Onder meer met het traject Zelfstandig leven bieden we een combinatie van individuele begeleiding en dagbesteding. Op die manier kunnen we de jongeren goed leren kennen en zorgen we ervoor dat zij in een veilige omgeving onder deskundige begeleiding kunnen werken aan hun leerdoelen. Deze groep viel vroeger onder de Wajong. Nu worden zij in een eerder stadium al begeleid, waardoor zij zelfstandiger kunnen worden en sneller keuzes kunnen maken voor hun toekomst."

Wat vonden de deelnemers bijzonder aan de aanpak van het ATC?

- De medewerkers jongeren bij veel activiteiten, om verschillende ervaringen op te doen;
- Ze bieden goede nazorg door de jongeren te voorzien van een jobcoach die hen al goed kent;
- Er wordt tijd genomen en ruim aandacht besteed aan de overdrachtsmomenten met andere professionals of collega's;
- Als de jongere uitstroomt, zijn ze nog altijd welkom voor een gesprek of luisterend oor.

Leerbezoek 2 aan Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre

Thema: De verruimde RMC-aanpak

Het RBL (Regionaal Bureau Leerlingzaken) Midden-Gelre voert de leerplicht, kwalificatieplicht en gemeentelijke RMC taken uit voor leerlingen en jongeren van 5 tot 23 jaar die wonen in de gemeenten Arnhem, Duiven, Overbetuwe, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar. Voor de gemeenten Lingewaard en Renkum is dit de kwalificatieplicht op het MBO en RMC taken.

Ze hebben de schoolloopbaan van alle leerlingen in beeld. Verzuim en schooluitval worden preventief, proactief en leerlinggericht opgepakt. Dit doen zij in nauwe samenwerking met jongeren, ouders/verzorgers, scholen, sociale teams en andere ketenpartners. Bij het RBL werken ze allen met de methodische aanpak schoolverzuim als basis, werken ze nauw samen en zijn ze er snel bij. Ongeacht de leeftijd van de jongeren kunnen ze bij het RBL terecht. Als jongeren van 18 jaar en ouder veel afwezig zijn op school, horen zij dat snel.

Tijdens het leerbezoek werd er uitgebreid verteld over hun projecten en aanpakken, waaruit blijkt dat zij hun RMC-taken hebben doorontwikkeld:

- Zij geven loopbaanadvisering aan jongeren van 18 tot 23 jaar op school door het gesprek aan te gaan, beroepskeuzetesten in te zetten en samen op zoek te gaan naar een passende opleiding.
- Sinds 2015 houden zij jaarlijks een oud-VSV-actie waarin zij jongeren tussen de 18 en 23 jaar benaderen, die eerder een keer zijn uitgevallen. Ze brengen in kaart waar een jongere mee bezig is en of hij/zij een ondersteuningsbehoefte heeft. We begeleiden de jongere of verwijzen door naar een andere organisatie.
- Met het project het Schakelpunt ondersteunen zij bij de overgang van onderwijs naar arbeid voor jongeren van 16 tot 23 jaar die uitstromen op mbo niveau 1 en 2. Door organisaties in de regio aan elkaar te verbinden, wil het RBL voor deze jongeren een sluitend netwerk te creëren. Zij begeleiden jongeren zelf als geen andere partij dit kan. Deze aanpak loopt nu twee jaar.

Wat vonden de deelnemers bijzonder aan de aanpak van het ATC?

- Medewerkers betrekken en activeren het netwerk van de jongeren doelmatig;
- Het Werkgevers Service Punt (WSP) zit in de school, naast de Leerplicht en RMC consulent;
- Er is een integrale aanpak 16-23 jarigen, de jongeren staan bij alle partners werkelijk centraal;
- Kruisbestuiving tussen de clusters leerplicht, RMC schakelpunt en Regionaal Bureau Leerlingzaken;
- De ketenpartners weten elkaar goed te vinden en investeren in de relatie met elkaar.

Leerbezoek 3 aan Kredietbank West-Brabant

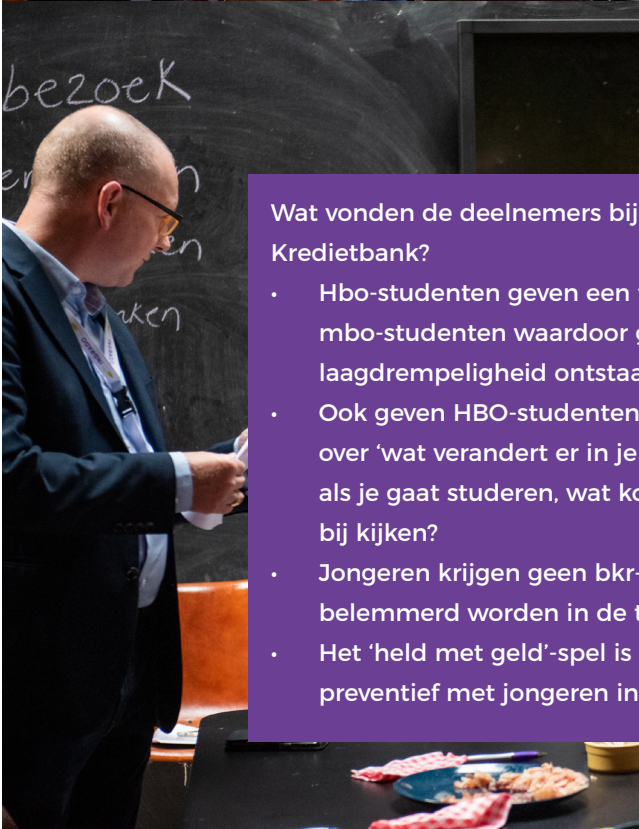
Thema: Wegnemen van financiële barrières voor jongeren

Kredietbank West-Brabant, onderdeel van de gemeente Breda, heeft een project om jongeren van 18 jaar en ouder met schulden te ondersteunen. Het is belangrijk om jongeren die nog geen startkwalificatie hebben te helpen om een goede (financiële) zelfstandigheid te bereiken. Dit doet de Gemeente Breda onder meer door te helpen bij financiële problemen, ongeacht de ontstaansgeschiedenis. Het is van groot maatschappelijk belang om deze problemen op te lossen want het hebben van schulden belemmert jongeren om bijvoorbeeld weer naar school te gaan.

Met behulp van een fonds dat de gemeente Breda beschikbaar stelt, heeft de Kredietbank West-Brabant de mogelijkheid om toch tot een oplossing te komen voor de schuldensituatie. Zij kunnen de schulden overnemen en eventueel een gedeeltelijke kwijtschelding bedingen. Het betreft geen reguliere schuldhelpverlening. De jongeren hoeven geen schuldhelpverleningsovereenkomst te tekenen. Hierdoor is er ook geen sprake van mogelijk toekomst belemmerende BKR-melding. Zij betalen de Kredietbank 30 euro per maand, in principe voor een periode van vijftien jaar. Voorwaarde zijn onder andere dat zij begeleiding krijgen, verplicht budgetbeheer én een mbo-niveau 2 opleiding halen met voldoende arbeidsperspectief. Halen zij de opleiding en krijgen ze werk of een vervolgopleiding, dan wordt er gekeken naar het eventueel kwijtschelden van de schuld aan de gemeente Breda. Zo kunnen zij schuldenvrij doorleven en leren. Tijdens het leerbezoek was een jongere aanwezig die uitgebreid heeft verteld over haar situatie en de wijze waarop zij is geholpen door de Kredietbank West-Brabant.

De volgende onderdelen zijn besproken:

- De Bredase preventieve aanpak 'Een held met geld'. Tijdens het leerbezoek is het 'Held met Geld'-spel gespeeld dat het taboe over praten over geld moet doorbreken maar ook bewustwording creëert.
- Het financieel spreekuur op alle Bredase MBO-scholen, de "Held met Geld" cursus, de pilot Vroeg erop af en de diverse workshops voor het basis en voortgezet onderwijs;

Wat vonden de deelnemers bijzonder aan de aanpak van de Kredietbank?

- Hbo-studenten geven een financieel spreekuur aan mbo-studenten waardoor gelijkwaardigheid en laagdrempeligheid ontstaat om het over geld te hebben.
- Ook geven HBO-studenten gastlessen aan MBO studenten over 'wat verandert er in je financiën als je 18 wordt? En als je gaat studeren, wat komt er financieel dan allemaal bij kijken?
- Jongeren krijgen geen bkr-registratie waardoor ze niet belemmerd worden in de toekomst.
- Het 'held met geld'-spel is een creatieve vorm om preventief met jongeren in gesprek te gaan over geld.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

